Hertigens spelemän

Den svenskfödda lady Helena Northampton (i mitten) främst bland de sörjande vid drottning Elizabeth I:s begravning 1603.

I LÄMPLIGT sammanhang med den brittiska mässan har utkommit ett arbete som celebrerar en tidig svensk-engelsk förbindelse. *Erik Wikland* har skrivit en bok om *Elizabethan players in Sweden 1591—92* (Almqvist & Wiksell, 28:-). Undersökningen är resultatet av mönstergill grundforskning och ospard möda. Utgångspunkten har tydligen varit ett arkivfynd. I hertig Karls räkenskaper från Nyköpingstiden finns namnlistor över engelska spelemän som vistats vid hovet och bland annat spritt glans och glädje vid hertigens förmälning med Christina av Holstein 1592. Wikland vill gärna göra dessa "players" eller "spelemän" till "actors", till skådespelare som gett riktiga teaterföreställningar. Men ingenting i källmaterialet ger stöd åt en sådan slutsats. I räkenskaperna indelas de i sex trumpetare och sex instrumentalister, d v s hälften har trakterat blås- och hälften stränginstrument. "Vi ha spel för marsch och dansmusik för sal" — Frans G. Bengtssons uppgift om deras franska kolleger tycks passa även för dem. Det hade varit lyckligare om Wikland utfört sin studie som musikhistoria i stället för teaterhistoria. Vad kan de tänkas ha spelat vid gästabuden på Nyköpings slott eller när hertigen red ut för att möta sin unga brud, följd av en hel musikkår? Av källorna framgår antydningsvis att musikanterna samtidigt på övligt sätt har varit akrobater ("springare"), clowner och dansörer. Säkerligen har de också kunnat spela teater, men hos oss bör språksvårigheter ha lagt hinder i vägen för den muntrationen.

Namnen på två av spelmännen har Wikland återfunnit i Oxfords studentkatalog. Den ene skulle tillika ha varit förnäm adelsman. Åtminstone den senare identifikationen är med säkerhet oriktig. Namnlikhet behöver inte innebära identitet, allra minst förr, då det fanns betydligt färre namnformer än nu. Dessutom var det mera sällan som adelsmän ägnade sig åt nöjesindustrin så här långt före Povel Ramels tid.

Wikland har tillagt några löst anknutna studier. En av dem är av speciellt intresse; där tecknas i snabba drag ett märkligt svenskt kvinnoöde. Helena Snakenborg — det konstiga efternamnet bars en tid av medlemmar av släkten Bååt — följde som flicka med Cecilia Vasa till London. Hon kom att stanna där som hovdam hos drottning Elizabeth. 1571, tjugutvå år gammal, gifte hon sig med markisen av Northampton. Därmed blev hon medlem av en ledande familj; hennes svägerska, Catherine Parr, hade råkat ut för den vådliga äran att bli gift med Henrik VIII, men hade haft turen och skickligheten att överleva sin man. Helena Northampton dog först 1635 och betraktades på gamla dar som Englands first lady nedanför tronen. Hon avtecknar sig även i litteraturen; hon döljer sig bakom en av gestalterna i Edmund Spensers "Faerie Queene", hon porträtteras — för övrigt som fulländad satkäring — i sir Philip Sidneys "Arcadia", och Francis Bacon berättar i sina skrifter om vilket dräpande svar hon en gång givit sir Walter Raleigh när han gästade hennes slott. Man hade gärna läst mer om denna remarkabla dam.

MAGNUS VON PLATEN